

Norsk studentorganisasjon

Holbergs gate 1 / 0166

Oslo

T: 22 04 49 70

E: nso@student.no

W: www.student.no

Høringsuttalelse

Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Dato: 30.5.2016

Innspill til stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Norsk studentorganisasjon (NSO) ønsker å takke Kunnskapsdepartementet (KD) for muligheten til å komme med et høringsinnspill om den kommende stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning.

NSO er svært fornøyd med at det kommer en stortingsmelding om kvaliteten i høyere utdanning. Vi mener det er nødvendig å se på kvaliteten ved norske universiteter og høyskoler for å sikre at norsk høyere utdanning holder et høyt nivå som er internasjonalt konkurransedyktig, hvor kandidatene som utdannes er rustet til å gå ut i et arbeidsliv i endring og å bidra til nødvendig samfunnsutvikling. Vi er ikke overbevist om at norsk høyere utdanning i dag når disse målene.

Kommentarer til spørsmål i KDs innspillsbrev

I innspillsbrevet bes det spesifikt om innspill til 7 spørsmål som vi ønsker å svare på kronologisk. NSO har i tillegg til høringsinnspillet skrevet *Studentenes kvalitetsmelding* som beskriver studentenes visjoner og målsetninger for norsk høyere utdanning. Denne meldingen supplerer og utfyller punktene i dette høringsinnspillet.

1. De viktigste nasjonale utfordringer for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning

NSO stiller seg bak faktorene statsråden presenterer. Vi ønsker å poengtere at dette er faktorer som må fungere sammen for å skape god utdanningskvalitet. God utdanningskvalitet handler nettopp om utdanninger hvor studentene samtidig møter høye forventninger, varierte og aktiviserende former, at studier har tydelig ledelse og kvalitetskultur, at studenter er integrert i det akademiske fellesskapet og har godt samspill med arbeidslivet. Hver enkelt av disse faktorene vil ikke sikre god utdanningskvalitet alene.

Det er to ting vi ønsker å legge til her; faglig oppfølging og veiledning, og undervisningskompetanse. Undervisningskompetanse kan i stor grad knyttes til faktor 2 (Vi må tilby aktiviserende og varierte læringsformer) da det på mange måter er en forutsetning for aktiviserende og varierte læringsformer, men vi ønsker allikevel å trekke det eksplisitt frem her da vi mener det er en viktig faktor i seg selv.

For å sikre faglig utvikling, læring og motivasjon, er det viktig at studentene får oppfølging og veiledning fra vitenskapelige ansatte gjennom hele studieløpet. Veiledningen gir et stort akademisk utbytte, og det vil legge de rette rammene for at studentene skal være i stand til å fullføre studiet på en god måte. NSO mener at alle studenter skal få tildelt en faglig mentor allerede ved oppstarten av et studie. Den faglige mentoren skal være en vitenskapelig ansatt, og skal bistå studenten med kontinuerlig og god faglig oppfølging og veiledning gjennom hele studiet.

Det er viktig at vitenskapelige ansatte ivaretar alle sine arbeidsoppgaver på en god måte, og det er viktig at de ulike delene av arbeidet ikke spiser opp hverandre. Det er derfor viktig at tid til å veilede studenter ikke tas fra verken forsknings- eller undervisningstid, men at det er en øremerket tid som går til veiledning. Dette vil sikre best mulig kvalitet i veiledning så vel som i forskning og undervisning.

Undervisningskompetanse handler om det å ha høy faglig kompetanse i tillegg til å formidle fag og å inneha kompetanse i å undervise. Dette handler for det første om hvordan faget og faglige problemstillinger presenteres for studentene. For det andre handler det om pedagogisk og didaktisk kompetanse. Vitenskapelige ansatte er ansatt for å både undervise og forske. En forutsetning for å heve utdanningskvaliteten, er å ha høye ambisjoner på vitenskapelige ansattes vegne når det gjelder alle deres arbeidsoppgaver- også undervisning. I likhet med at det forventes at vitenskapelige ansatte utvikler sitt forskningsområde gjennom karrieren, må det forventes at samme utvikling skjer på den enkeltes utdanningsområde. NSO mener at undervisningskompetanse må satses på som et eget område. Dette kommer vi tilbake til.

Det er også forutsetninger for utdanningskvalitet vi mener er viktige og ønsker å nevne, men som man ikke trenger å se på som faktorer, da vi opplever at faktorene presentert av statsråden er målsetninger. Dette dreier seg om nasjonal koordinering. Gjennom fusjonsprosesser har institusjonslandskapet blitt enklere i den form at vi har færre institusjoner og det nå er lettere å ha oversikt over disse. Selv om institusjonskartet har endret seg, er kartet over utdanningstilbud (i den grad det er mulig å ha et kart over dette) fortsatt like uoversiktlig.

NSO mener det bør utarbeides en nasjonal helhetlig oversikt over hva som eksisterer av studietilbud. Dette bør gjøres for at ledelsen ved de enkelte institusjoner kan vurdere sitt eget studietilbud opp mot andres, slik at opprettelse og videreføring av studietilbud tar stilling til hva studietilbudet tilfører på nasjonalt plan. Slik kan man se hvilket behov det er for tilbudet i et nasjonalt og regionalt lys, ikke bare i lys av egen institusjon. Dette handler ikke bare om klargjøring av hva som eksisterer av studietilbud og muligheten for å kunne sammenligne studietilbud. Dette handler også om at det på nasjonalt nivå trengs en bedre koordinering av studietilbudene slik at vi kan få en bedre fordeling av ressurser. Ressursene til høyere utdanning er naturlig nok ikke utømmelig. Vi må derfor sikre at muligheten til å bygge sterke fagmiljøer og utdanningstilbud gjøres gjennom god ressursfordeling. I denne sammenheng mener vi det bør innføres formelt nasjonalt og regionalt ansvar for fagområder. Dette kommer vi nærmere inn på under spørsmål 5 om departementets styring og virkemidler.

2. God relevans og fremtidsrettet utdanning

Med Utdanningslinja i 2008 kom innføringen av *Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA)*. Vi opplever at institusjonenes arbeid med RSA har vært svært varierende og uten klare mandat, formål og ambisjoner. Generelt har vi inntrykk av at RSAene brukes til overordnet strategiske diskusjoner om hva institusjoner skal satse mot i fremtiden. Vi mener derimot at RSAene i større grad må brukes som koordinerende organer for samarbeid mellom fagmiljøene nedover i systemene på institusjonene og arbeidslivet. Samarbeid med arbeidslivet må forankres i fagmiljøene og ikke i overordnet ledelse og administrasjon.

Vi opplever at samarbeid med arbeidslivet i stor grad er blitt en administrativ oppgave og ansvar. Vi ønsker ikke at administrativt ansatte ikke skal arbeide for samarbeid med arbeidslivet, men vi ønsker at samarbeid med arbeidslivet må være faglig vurdert og forankret for å kunne sees i sammenheng med pensum, læringsutbytte og oppgaver og

Høringssvar - Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

vurderinger underveis i studiene. De eksterne representantene i RSAene bør i likhet med de interne, være relevante for institusjonenes faglige profil.

NSO mener det er viktig å tenke utdanning og forskning i sammenheng når det gjelder samarbeid med arbeidslivet. I forskningsarbeidet legges det mer til rette for samarbeid med arbeidslivet gjennom innovasjonsarbeid og insentiver for samarbeid i konkurransearenaer. Det bør være mulig å tenke at slike samarbeid skal omhandle forskning og utdanning samtidig.

Det er viktig at studentene blir kjent med arbeidslivet gjennom sin utdanning. NSO definerer praksis som praktisk anvendelse av opparbeidet faglig kunnskap og erfaring. Gjennom denne formen for læring får studentene en kunnskap som vanskelig kan tilegnes på andre måter. Det å ha studenter i praksis vil bidra til tettere kontakt og samarbeid mellom fagmiljøene ved utdanningsinstitusjonen, studentene og arbeidslivet. NSO mener derfor at praksis skal være en del av alle studieprogrammer. I tillegg til utplasseringspraksis, kan et utvidet praksisbegrep også innebære løsning av caseoppgaver, samarbeid med bedrifter eller organisasjoner ved skriving av bachelor- eller masteroppgaver, og et studentaktivt forsknings- og utviklingsarbeid.

For at både utdanning og forskning skal være relevante til de utfordringer samfunnet vårt står overfor, tror vi det er nødvendig med vesentlig mer kontakt mellom vitenskapelige ansatte ved universiteter og høyskoler og arbeidslivet. Gjennom praktisk anvendelse av opparbeidet faglig kunnskap og erfaring, kan man tilegne seg en kunnskap man ikke har muligheten til å tilegne seg gjennom teoribasert læring. Studenter har (eller bør ha) praksis i studiene sine for å få anvendt kompetansen sin på de oppgaver som skal løses i arbeidslivet og for å se hvordan kompetansen er relevant. Vi mener det er nødvendig at også vitenskapelige ansatte har mulighet til utplassering i arbeidslivet for å etablere og beholde kontakt, men også for å oppleve selv hvilke oppgaver og utfordringer arbeidslivet står overfor som academia trenger å arbeide med løsninger for. Institusjonene bør utfordres til å finne gode løsninger for å tilby utplasseringstilbud for sine ansatte.

For å sikre at kandidatene innehar kunnskap som gjør dem omstillingsdyktige mener vi at det er viktig at generell kompetanse som evne til kritisk tenkning, problemløsning, kritisk refleksjon, innovasjon og samarbeid på tvers av kulturelle og faglige grenser integreres godt i ethvert studieløp.

3. Tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafall

Det viktigste tiltaket for å øke gjennomføring og redusere frafall i høyere utdanning, er å sikre studentenes økonomiske rammer under studiene. Dette er viktig for at studentene skal kunne bruke tiden sin på å studere. De økonomiske rammene må omfatte en studiestøtte det er mulig å leve av, i tillegg til lave bokostnader. Studiestøtten må derfor knyttes til 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden og fordeles over 11 måneder, og det må gis tilskudd til bygging av minimum 3000 studentboliger årlig med et mål om en nasjonal dekningsgrad på minimum 20 %.

Den høyeste frafallsstatistikken er blant førsteårsstudenter. Det kan antas at flere studenter begynner på et studium som ikke tilfredsstillende den enkeltes forutsetninger eller forventninger. Forebygging av lav gjennomføring og frafall kan dermed gjøres ved å ha

realistiske beskrivelser av studier, og en markedsføring av studieprogram og institusjon som ikke villeder studenter til å tro at innholdet i studiene eller mulighetene etter studiet er noe annet enn det faktisk er. I konkurransen om å tiltrekke seg studenter opplever vi at noe av informasjonen og markedsføringen er mer opptatt av høyest mulig søkerfall enn av å gi studiesøkende et realistisk bilde. Den beste forutsetningen for god gjennomføring og lavt frafall i dette tilfellet, er at studentenes forventninger når de starter på et studium stemmer overens med realiteten. Her må institusjonene være sitt ansvar bevisste og prioritere fornøyde studenter foran høye søkerfall.

Det er viktig å se hele utdanningssystemet i en helhet, og da er et godt samarbeid mellom institusjonene, skoleverket og arbeidslivet om karriereveiledning og rådgivning om studievalg viktig. Her viser vi til vårt hørings svar til ekspertutvalget for karriereveiledning av 15.10.2015 for utfyllende innspill.¹

Studentbefolkningen er en mangfoldig gruppe. For å tilrettelegge for en sammensatt studentgruppe, er det viktig med gode muligheter for tilrettelagte studier hvor det er mulig å få utdanningsplaner som er tilpasset den enkeltes behov. Det er også viktig med universelt utformede læringsarenaer slik at alle har tilgang til områder og utstyr, slik at den enkelte kan delta og utøve studiene sine på lik linje med andre.

Studentsamskipnadenes rådgivningstjenester må ha høy kompetanse på mangfoldet i studentbefolkningen og hvilke situasjoner og behov som kommer med det. For å kunne arbeide for en universitets- og høyskolesektor som er inkluderende og tilpasset en sammensatt gruppe, er det nødvendig at man har dokumentasjon på hvordan det er å være student og hvilke utfordringer studenter står overfor. Kunnskapsdepartementet har ansvar for at det regelmessig gjennomføres en levekårsundersøkelse blant studentene. Dette for å sikre oppdatert informasjon på studenters situasjon, og hvilke spesifikke utfordringer som knytter seg til studietilværelsen, samt utrede effekt av igangsatte tiltak. Forrige levekårsundersøkelse blant studenter ble gjennomført i 2010, og det er derfor usikkert hvor representative disse tallene vil være for dagens studenter. NSO mener det bør gjennomføres en nasjonal levekårsundersøkelse blant studenter hvert femte år, og det er derfor viktig at en ny undersøkelse blir gjennomført så fort som mulig.

4. Status for utdanningsarbeidet

For å heve statusen på undervisningsarbeidet må undervisningsarbeid være et formelt element i karriereutvikling. Dette innebærer at det må utvikles standarder på nasjonalt nivå for hvordan undervisningsarbeid skal vurderes ved ansettelse og opprykk. I dag kan undervisningsarbeid tas med i vurderingen ved ansettelser eller opprykk, men det finnes ingen kriterier å vurdere dette arbeidet etter. Dette gjør det nesten umulig å sette søkere opp mot hverandre ved å vurdere undervisningsarbeidet. Dette kommer tydelig frem i forskrift for ansettelser og opprykk, der det stilles vesentlig høyere krav til forskningsarbeidet sammenlignet med undervisningsarbeidet.

---

¹ [NSOs innspill til ekspertutvalget for karriereveiledning av 15.10.2015.](#)

Høringssvar - Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Undervisningsarbeid må også være noe som gir utvikling i den enkelte ansattes karriere. Dette innebærer en karriereutvikling gjennom tildeling av ansvar, titulering og lønn. NSO ser med glede på det arbeidet NTNU og UiT har gjort formidlet i rapporten *Innsats for kvalitet*² om merittering for undervisning. NSO oppfordrer KD til å finne inspirasjon i denne til et nasjonalt system for merittering og standarder for vurdering av undervisningsarbeid og undervisningskompetanse.

I denne sammenhengen er det også nødvendig å prioritere arbeidet som gjøres med universitets- og høyskolepedagogiske kurs. Slike kurs er grunnlaget for at ansatte skal kunne inneha høy undervisningskompetanse og holde denne oppdatert. NSO mener at alle institusjoner skal være tilknyttet en enhet for universitets- og høyskolepedagogikk. Dette skal sikre at alle ansatte har den rette basiskompetansen som forutsettes for å undervise i høyere utdanning, men også at alle ansatte får oppdatert sin kompetanse jevnlig. Undervisningskompetanse er ikke som å sykle. Det holder ikke å lære det én gang. Undervisningsområder er i stadig utvikling og det betyr at kompetansen også må holdes oppdatert. NSO mener at krav til pedagogisk kompetanse og oppdatering av denne bør forskriftsfestes. Dette skal sikre at kravene er like uavhengig av hvilken institusjon man er ansatt ved. Studentene har krav på den samme, høye kvaliteten uavhengig av hvilken institusjon de studerer ved. Nasjonale reguleringer sikrer dette i større grad, i tillegg til at det gjør det enklere å ha like krav når undervisningsarbeid og kompetanse vurderes for ansettelse og opprykk.

Når vi snakker om status er det ikke til å komme unna at penger lukter av status. Jo mer penger man tiltrekker seg gjennom konkurranse jo bedre og høyere status. Vi opplever det derfor som merkelig at det i ordningene for fremragende sentre er så store skiller mellom tildelingene i henholdsvis SFF og SFU-ordningene. For å signalisere at utdanning er like viktig som forskning bør beløpene som tildeles sentrene være mer like. Tildelingene til SFUene bør derfor økes til å være mer tilsvarende SFFene. Dette skal gjelde til nye, men også allerede etablerte sentre. Med en slik økning er det selvfølgelig naturlig å stille større forventninger til hva man har av ambisjoner for det enkelte SFU.

5. Departementets styring og virkemidler

NSO ønsker en bedre dimensjonering av studietilbudene i Norge. Dette ønsker vi at gjøres gjennom tildelinger av nasjonalt og regionalt ansvar for fagområder eller avgrensninger innenfor fagområder. Dette bør gjøres for å unngå at for mange tilbyr for mange like studietilbud, og at ressurser av den grunn spres for tynt mellom institusjoner og campuser. Nasjonalt eller regionalt ansvar bør komme med ansvar for å levere studietilbud på høyt nivå. Med regionalt ansvar, mener vi utdanninger som lærer- og sykepleieutdanninger. De institusjonene som ikke har et nasjonalt eller regionalt ansvar, bør ikke ha anledning til å opprette et studietilbud på området uten godkjenning fra myndighetene. Nasjonalt og regionalt ansvar bør i tillegg sees i sammenheng med UKP-avtaler som ble fremmet av ekspertgruppen som foreslo endringer i finansieringssystemet.

---

² [Innsats for kvalitet](#), forslag til et meritteringssystem for undervisning ved NTNU og UiT Norges arktiske universitet.

Vi opplever at flertallet av institusjonene tilbyr studier som de fleste andre institusjoner også tilbyr, men at det er vanskelig å vite om mange av disse studietilbudene har det samme faglige innholdet, ettersom titlene på studiene og beskrivelsene av dem er for uklare. Dette skaper et uklart bilde av hva som tilbys av studietilbud og hva som er forskjellene mellom tilbud ved forskjellige institusjoner. En annen side ved denne problemstillingen er at opprettelse (eller videreføring) av studietilbud vurderes kun ut fra egeninteresse for det enkelte miljø eller institusjon, og ikke ut fra en nasjonal vurdering. Vi opplever at konkurranse om studenter fører til at institusjonene satser på det samme i stedet for å dyrke sin egenart. Dette får som konsekvens at for mange studietilbud er små og fragmenterte, og at fag og ressurser spres tynt ut over mange institusjoner og campuser.

Et virkemiddel for departementet som NSO mener ikke bør undervurderes, er synliggjøring av institusjonenes arbeid og resultater. Vi tenker at det derfor er lurt å se på hvilke målsetninger og parametere institusjonene må rapportere på til KD og DBH og hvordan disse resultatene presenteres gjennom blant annet tilstandsrapporten. Dette omfatter dog ikke nasjonale deleksamener. Resultater fra nasjonale deleksamener skal ikke sammenligne institusjonenes arbeid med kvalitet, men skal kun brukes til internvurdering på institusjonsnivå.

6. Justeringer i nasjonale rammevilkår

For at studentene skal kunne få utnyttet sitt fulle potensial og ta en aktiv rolle i eget fagmiljø, er det en forutsetning at de har et godt læringsmiljø. Et godt læringsmiljø innebærer at det legges til rette for at studenten skal kunne lære og utvikle seg både faglig og som fremtidig yrkesutøver. Dette innebærer for NSO å skape gode fysiske, psykososiale, organisatoriske og pedagogiske rammer i studiesituasjonen. Dagens lovverk om studentenes læringsmiljø er ikke utfyllende nok, og det er viktig at lovverket rundt studentenes læringsmiljø styrkes. Dette må i tillegg innebære at det stilles krav til hva et godt læringsmiljø skal være, i tillegg må lovbestemmelsen om at det skal føres tilsyn på studentenes læringsmiljø følges opp. Studentenes vern må styrkes. NSO ønsker at loven skal si noe om studenters vern mot gjengjeldelse ved varsling, og vern mot mobbing og trakassering, og viser derfor til bestemmelsene i arbeidsmiljøloven, der disse punktene er godt ivaretatt.

NSO mener at alle studenter skal ha lovfestet rett til et studentombud. Studentombudet skal være en uavhengig aktør med juridisk kompetanse, og skal selv kunne melde inn saker direkte til institusjonsstyrene eller til andre relevante myndigheter.

7. Eksempler på særlig god kvalitet eller gode resultater

Det finnes mange gode eksempler på særlig god kvalitet eller gode resultater, men det er dessverre ikke alle de gode eksemplene som kommer frem i lyset. Mange av de gode eksemplene er ofte drevet av ildsjeler innenfor et utdanningsfelt eller av spesielt engasjerende miljøer. Det er viktig at de gode eksemplene blir synliggjort, slik at resten av sektoren kan se og lære. Vi ønsker ikke å presentere eksempler her, og håper institusjonene tar ansvar for å presentere gode eksempler fra sine egne miljøer. Vi benytter denne muligheten til å oppfordre KD til å se på hvordan gode eksempler bedre kan deles internt i sektoren.

Høringssvar - Stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Annet

Studenter som engasjerer seg i studentpolitisk arbeid eller i studentinitierte aktiviteter gjør en viktig jobb for kvalitetsutvikling av utdanning, i tillegg til at de er viktige bidragsytere til å bygge et godt studentmiljø. Det er viktig at det finnes gode ordninger for å tilrettelegge studieløpet for denne studentgruppen, slik at deres uvurderlige arbeid ikke går på bekostning av studiet. Dette kan eksempelvis være egne emner, tilpassede studie- eller timeplaner, og fritak fra noe obligatorisk undervisning.